ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРОВОКАЦІЇ ПІДКУПУ

Ігор Люсикович ФЕДОРЕНКО,

адвокат
https://orcid.org/0000-0002-1512-7835

Провокація підкупу є різновидом злочинів у сфері службової діяльності, які, «посягають на встановлений порядок функціонування в сфері реалізації особами своїх службових повноважень, тим самим порушуючи конституційні права людини та підриваючи авторитет державного апарату й апаратів органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, установ або організацій незалежно від форм власності» [1, с. 5, 38; 2, с. 19, 55]. При цьому, як зазначає О. В. Пчеліна, «переважна кількість злочинів у сфері службової діяльності є корупційними за своїм характером. Це пояснюється тим, що ці злочини переслідують ціль збагачення, а сфера службової діяльності є засобом досягнення цієї цілі» [2, с. 151]. У цьому контексті вважається доречним провокацію підкупу відносити не просто до групи службових злочинів, а до групи кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності корупційної спрямованості.

Корупційні прояви, як відомо, є небезпечними для розвитку та процвітання будь-якої держави. Вони поступово й досить стрімко вражають усі сфери суспільного життя. Тому в повній мірі поділяємо думку, що «одним із важливих напрямів, що потребує якісного наукового супроводження необхідно вважати проблему криміналістичного забезпечення розслідування корупційних правопорушень, яка має комплексний характер та охоплює техніко-криміналістичний, тактико-організаційний і методико-криміналістичний напрями пошуків, й може бути вирішена шляхом розроблення теоретичних основ і науково-практичних рекомендацій розслідування злочинів корупційної спрямованості» [3, с. 3]. На перспективність побудови методики розслідування провокації підкупу також вказує те, що кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності негативно впливають на криміногенну обстановку в нашій державі, у зв'язку з чим особлива увага приділяється підвищенню ефективності діяльності з їх виявлення, розкриття та досудового розслідування. Проте в багатьох випадках зустрічаються дії з боку службових осіб, зокрема, правоохоронних органів, спрямовані на провокацію підкупу, а саме на підбурення особи на пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду [4].

Більше того, в криміналістичній науці відсутні дослідження, присвячені формуванню криміналістичної характеристики провокації підкупу та організації їх розслідування, що, в свою чергу, призвело до відсутності криміналістичних рекомендацій щодо ситуативно обумовлених алгоритмів дій слідчого та працівників оперативних підрозділів під час виявлення фа-

© Федоренко І. Л., 2020

ктів провокації підкупу, їх розслідування на початковому та наступному етапах; організації взаємодії під час виявлення та розслідування провокації підкупу; тактики проведення як окремих слідчих (розшукових) дій, так і їх комплексів (тактичних операцій). Окрім того, відсутність уніфікованого підходу до визначення сутності та способів провокації підкупу та його розмежування від окремих правомірних процесуальних дій правоохоронних органів, спрямованих на збирання доказів у кримінальному провадженні, також призводить до виникнення труднощів під час визначення обсягу обставин, що підлягають з'ясуванню. Вказане ще раз підкреслює необхідність як удосконалення теоретичних положень, так практичних рекомендації стосовно оптимізації діяльності правоохоронних і судових органів з виявлення та розслідування провокацій підкупу.

Також аргументами на користь існування потреби у формуванні методики розслідування провокації підкупу в цілому й такого її невід'ємного елементу як криміналістична характеристика провокації підкупу є зростання питомої ваги вчинення злочинів, передбачених ст. 370 КК України, в структурі кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Зокрема, аналіз статистичної звітності Офісу Генерального прокурора про кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень та результати їх досудового розслідування вказує, що в 2013 році було зареєстровано 6 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 370 КК України (з них у жодному кримінальному провадженні не було вручено повідомлення про підозру); у 2014 році відповідно 8 (0); у 2015 році – 10 (0); у 2016 році – 23 (1); у 2017 році – 39 (1); у 2018 році – 52 (2); у 2019 році – 55 (0); у 2020 році – 42 (0) [5]. Наведені статистичні відомості підкреслюють, що, на превеликий жаль, діяльність з досудового розслідування провокацій підкупу є неефективної, адже в 247 кримінальних провадженнях було вручено тільки 4 повідомлення про підозру. Окреслене наочно вказує на необхідність здійснення криміналістичного аналізу провокацій підкупу та розроблення криміналістичних рекомендацій щодо їх виявлення та розслідування з метою оптимізації діяльності правоохоронних і судових органів.

Отже, через відсутність у криміналістиці розроблених методик розслідування провокацій підкупу та наявність у працівників правоохоронних органів труднощів зі своєчасного виявлення й ефективного розслідування названих кримінальних правопорушень першочерговим завданням є формування відповідної окремої криміналістичної методики.

Список використаних джерел:

1. Пчеліна О. В. Теоретичні основи формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності: монографія. Харків: ТОВ «В справі», 2017. 524 с.

2. Пчеліна О. В. Теоретичні засади формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2017. 568 с.

3. Шепітько В. Ю., Журавель В. А. Розслідування злочинів корупційної спрямованості: науково-практичний посібник. Х.: Харків юридичний, 2013. 219 с.

4. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341–III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131.

5. Статистична інформація. *Офіс Генерального прокурора.* URL: https://www.gp.gov.ua/ua/1stat

© Федоренко І. Л., 2020